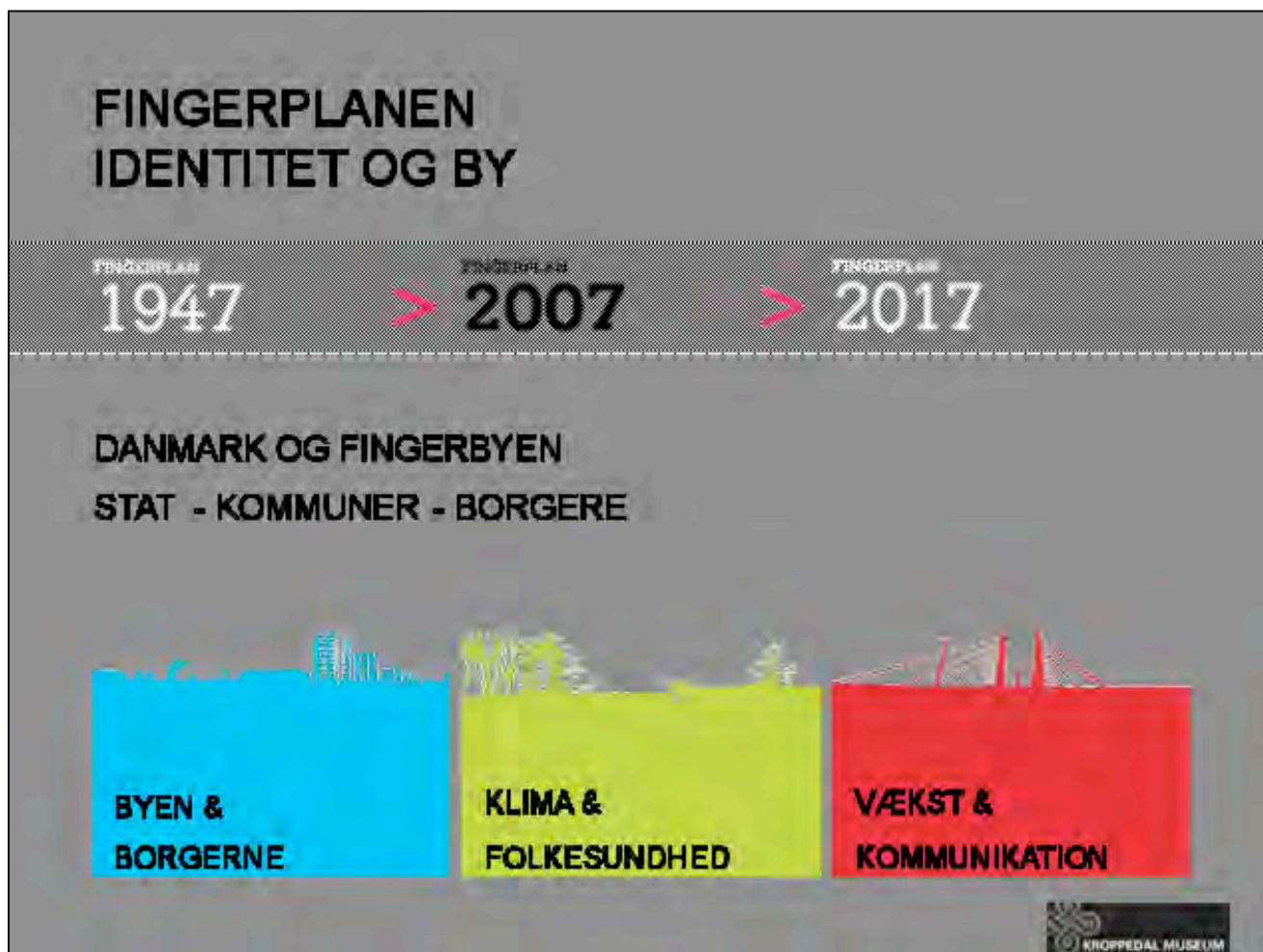

Identifikation af kulturarven i Albertslund Syd

Lene Skodborg og Rikke Tønnes

Indholdsfortegnelse

Kulturarven:	3
Byplan:	4
En innovativ og nyskabende byplanlægning	4
Albertslund Kommunes og Albertslund Syds byplanlægning	4
Infrastruktur og trafikplanlægning	5
Planlægning af de grønne områder	6
Inddragelse af miljø- og energiaspekter	8
Bebyggelsen i Albertslund Syd:	8
Planløsninger for den samlede bebyggelse	8
Planløsninger for de enkelte enheder	9
Ensartethed og variation	10
Boligstørrelse	10
Byggesystemer	11
Materialer	11
Farver	11
Æstetik	12
Byggemetoder	12
Uderum med forarealer og haver	13
Indblik og udblik	13
Fællesarealer med bl.a. belægning, beplantning, belysning, farver	14
Fællesinstitutioner:	15
Butikker	15
Erhverv	15
Undervisning	15
Aktivitetshuse og områder til kultur og sport	15
Offentlige institutioner	15
Det sociale liv:	16
Identitet	16
Socialt samspil eller isolation	16
Demokrati	16
Legemuligheder	17
Beboersammensætning	17
Beboernes opfattelse af Albertslund Syd	17
Omverdens vurdering af Albertslund Syd	18
Historien:	19
Albertslund Syd som eksperimentielt projekt	19
Albertslund Syd – historie	20
Albertslund Syd i en større sammenhæng	21
Litteratur- og filmliste – Albertslund Syd	22

Kulturarven

Albertslund Syd er et eksempel på det planlagte boligområde. Sådanne planlagte by-, bolig-, industri- og fritidskvarterer er meget karakteristiske for hele hovedstadsområdets udvikling efter 2. verdenskrig. Byudviklingen blev samlet i Fingerplanen fra 1947, der lægger vægt på den funktionsopdelte by.

Det 20. århundredes by er en del af vores fælles kulturarv. Den har været ramme for velfærdssamfundet, der bygger på industri. De fleste borgere er således gået på arbejde i et industrikvarter, og mange bor i et industrielt produceret byggeri.

Albertslund Syd er et særligt klart eksempel på det industrialiserede montagebyggeri, og blev påbegyndt i 1963. Albertslund Syd er indbegrebet af den planlagte by – det tæt-lave byggeri, hvor kørende og gående trafik er adskilt. Der er etableret grønne områder, bydelen blev forsynet med institutionsbyggeri, den ligger stationsnært og tæt på Albertslund Centrets indkøbsmuligheder og øvrige bymæssige faciliteter.

Med sin kombination af etage-, række- og gårdhavehuse repræsenterer Albertslund Syd et boligkvarter til en blandet befolkningssammensætning. I alt rummer bydelen 2200 boliger, og der bor omkring 5500 borgere. Den var tænkt som en attraktiv bydel, hvor velfærdssamfundets gode liv kunne udfolde sig.

I dag står Albertslund Syd overfor en omfattende reovering. Det er ikke den første, men den er af en meget gennemgribende karakter. Albertslund Syd har en særlig plads i historien om hovedstadens omfattende udvikling efter 2. verdenskrig og er en væsentlig del af den moderne bebyggelsesstruktur i Albertslunds Kommune. Derfor bør fornyelsen ske med hensyntagen til den kulturarv bebyggelsen og bydelen repræsenterer.

Kroppedal Museum finder dette byggeri særdeles interessant, da det repræsenterer en række elementer, der indgår i museets arbejde med at undersøge og formidle Storkøbenhavns udvikling efter 2. verdenskrig. Her arbejdes ud fra tre hovedtemaer, der er defineret inden for Byen og Borgerne, Klima og Bæredygtighed samt Industri og Vækst. Alle temaer er repræsenteret i Albertslund Syd byggeriet. I den aktuelle situation er det dog udformningen af boligerne, og at de fortsat kan være en god løsning for beboerne, samt sikring af det fysiske miljø gennem bæredygtige løsninger, der bør fokuseres på.

I undersøgelsen af identifikationen af kulturarven i Albertslund Syd arbejder Kroppedal Museum sammen med Albertslund Kommunes Teknik Forvaltning. I den sammenhæng har Forvaltningen undersøgt særlige kendetegn og gennemført et imageprojekt. Dette er bl.a. sket på baggrund af interview med beboere. Materialet er retningsgivende for den immaterielle kulturarv det vil sige; det levede liv, i Albertslund Syd

I det følgende præsenteres Albertslund Syd gennem en sammenstilling af kilder, der giver indtryk af baggrund for planlægningen og de karakteristiske fysiske træk, som karakteriserer bydelens materielle kulturarv. Kildesamlingen omfatter tillige oplysninger om den immaterielle kulturarv, der omfatter hvordan livet gennem tiden har formet sig for beboerne, og hvordan Albertslunds Syds historie i det hele taget har udfoldet sig.

Samlet set vil denne sammenstilling af henholdsvis den materielle og den immaterielle kulturarv vise, hvad man fremover vil definere som kulturarven i Albertslund Syd.

Museumsinspektør Lene Skodborg

Byplan

En innovativ og nyskabende byplanlægning

Det var nyskabende, at kombinere storstillet anlagt elementbyggeri med et helt nyt trafiksystem og den nyanlagte kanal, der løber gennem byen. Det mest banebrydende var, at man standsede tendensen til at opføre lejeboliger som etageboliger. Det var en meget detaljeret planlægning for en hel bydel med over 2000 boliger. Den form for planlægning var tidligere kun sket i mindre målestok.

"Albertslund Kommune 1974-85", 1985

Den lave og tætte bebyggelsesform, adskillelsen af kørende og gående trafik og omsorgen for nærmiljøets udformning afspejler efterkrigstidens nye holdning til det fysiske miljø. Det er de sociologisk betonedede hypoteser om de fysiske omgivers betydning for menneskets trivsel, der er det nye idéindhold. Albertslund Syd er et hurtigt og beslutsomt skridt mod nye og bedre byformer.

Arkitektur DK, 1969

Blandt de mest bemærkelsesværdige byplanarbejder, der er gennemført indenfor rammerne af den storkøbenhavnske egnsplanlægning, hører de kommunale planer for to så forskellige byenheder som Albertslund og Høje Gladsaxe. Både arkitektonisk og som industrialiseret byggeri hævder disse to bebyggelser sig som særlig interessante præstationer i nutidig dansk byggeri, og de er tillige i byplanmæssig, sociologisk, miljømæssig henseende særprægede indlæg i diskussionen om bybygningens målsætning og den fremtidige byform. Omtrent samme udnyttelsesgrad på c. 70 ha., men de repræsenterer forskellige byidealer - henholdsvis de engelske havebyidealer og de Corbusier-inspirerede højby-entusiaster. I A.S. og H.G. ses de to byformer i hver sin rendyrkede form som sammenlignelige byenheder med hver deres fællesanlæg - skoler, institutioner og butikcenter - begge i en arkitektonisk gennemarbejdet form og begge med byplanteknisk tilfredsstillende træk, tidssvarende tilkørsels- og parkeringsforhold og adskillelse af kørende og gående trafik.

De to miljøer er dog totalt forskellige i boligtyper, i boliggruppering, i naboforhold, i forholdet til jorden og landskabet, i udnyttelsen af de frie arealer og i betingelserne for leg og oplevelse.

Netop i kraft heraf vil udviklingen af miljøet i de to bebyggelser og en sammenlignende vurdering af deres brug og skiftende lejerklintel med tiden kunne give oplysninger og erfaringer, som kan erstatte fordomme og postulater på disse områder og medvirke til at give hver af disse to bebyggelsesformer den betydning og placering i fremtidig bybygning, som deres egenskaber berettiger dem til.

Skriver, Arkitekten, 1967

Albertslund Kommunes og Albertslund Syds byplanlægning

Fingerplanen fra 1947 var en forudsætning for Albertslund Kommune og for Albertslund Syd. Manglen på stort anlagte boligområder havde gjort København mærkelig strukturløs. Med Fingerplanen blev defineret en overordnet plan for Storkøbenhavns udvikling.

Skriver, Arkitekten 1963

Albertslund Kommune delt i en byzone og en grøn zone bestående af Vestskoven og Store Vejleådalene.
Byplan 05.2004

Albertslund Kommune er opdelt i tre veldefinerede zoner: Byen med indre centralzone med S-station, bycenter, institutionsstrøg og stadionanlæg. Skoven ligger i et bredt bælte vest og nord om byen mellem 'bygrænsen' og de ydre hovedtrafikårer. Det åbne land er udlagt som ren landbrugszone.
Beboervejledning. Uden år

Byplanlæggernes idé med et meget tæt byggeri for at få et område udenom fritlagt.
Film: "Byen med de mange tage"

Kommunen oprettede planlægningskontor, da udstykning til flere bygherrer som vanligt ikke ville sikre en helhedsplanlægning. Byplanen og bebyggelsesplanen var mere detaljeret end normalt. Det skulle være garantien for, at de grundlæggende ideer blev bevaret i den realiserede bebyggelse. Men det blev samtidig en begrænsning af arkitekterne og ingeniørernes projekteringsfrihed og nok årsag til konformiteten i Albertslund Syd. Planen primært udtænkt med tanke på miljøets krav.

Et hovedtræk i planen er det centrale strøg med hovedtilkørselsvejen, den treetagers bebyggelse og kanalgaden. Både funktionelt og byarkitektonisk allerstørste rolle. Giver bydelen identitet og kan udvikle sig til et livgivende element i området. Underetagen er åben for forskellige anvendelser, som gerne skal give liv.
Arkitektur 1969.

Byen får to skoler, en kirke, fem børnehaver, vuggestuer, rådhus, bibliotek og forretningskomplekser med plads til 72 forretninger, nøje afpasset indbyggertal og behov.
Billedbladet, 1964.

Rygraden i bebyggelsen er en stribe etagehuse. Bydelens hjerte et butiks- og institutionscenter ved stationen. I den lave bebyggelse skaber vejenes differentiering og de små pladسدannelser intime og afvekslende bybilleder.
Albertslund Syd omfatter ca. 2200 boliger: 1000 enetages gårdhuse, ca. 550 toetages rækkehuse og 650 lejligheder i etagehuse.
Skriver, Arkitekten 1963

Den organisatoriske struktur er meget lig den, man finder i et etageboligområde. Resultatet er, at Albertslund er lige så velforsynet med fælles anlæg og servicetilbud, som samtidigt opførte etageboligkvarterer.
Tæt-lav. Eksempelsamling. SBI 1975, s. 10

Infrastruktur og trafikplanlægning

Trafikdifferentiering lå i tiden bl.a. i England. To virkninger: 1) Færre ulykker. 2) Andre muligheder for arkitektonisk at forme torve, gyder og gader, da afstandskravene blev anderledes end med biler. F.eks. at gå fra det snævre til det rumlige. Små mål tillader rum med mindre dimensioner. Mindre mål muliggør gode byrum. Stisystem også sikkert for børn. Der blev etableret 22 broer og tunneler i Albertslund Syd.

Film: Knud Svensson

Nyt trafiksystem - fuldstændig adskillelse mellem den hurtige trafik og den langsomme trafik af cyklende og gående. Parkering sker på parkeringspladser, men ikke på vejene. De to systemer griber ind i hinanden uden at skære hinanden i samme niveau. De gående i små tunneler under vejene. Gåvej med små torve forskelligt udformet og beplantet for variationens skyld. Måske er det mest karakteristiske træk ved Albertslund Syd den gennemførte adskillelse af den hurtige og den langsomme trafik. Simpelthen to vejsystemer. Alle institutioner, skoler, butikker etc. har deres hovedindgange fra fodgængerarealer og er placeret i byplanen, så det er bekvemt at komme frem til dem. Hovedårerne i kørevejssystemet udgøres af Albertslundvej, Kongsholms Alle og Vridsløsevej. De sidste to forbindes med tre gennemgående veje. Fodgængersystemets vigtigste gader er en forsænket butiksgade fra stationen mod syd, en forsænket gade på tværs af bydelen fra øst til vest syd for Kongsholms Alle samt en fodgængersti langs jernbanen. Man kan køre næsten til sin indgang, normalt ikke mere end 50 m fra P-plads til bolig.

Film: om Albertslund Syds opførelse, 1960'erne

To særskilte trafiknet, et for den motoriserede trafik og et for cyklister og fodgængere. Fra adgangsstierne langs bygningerne samles forgængertrafikken på særskilte stier, der uden at krydse kørevejene i niveau fører til kanalgaden, der anlægges som fodgænergade. Kanalgaden føres under Albertslundvej og herfra er der forbindelse til centret og S-station. 100% adskillelse mellem trafikarterne. Man kan således som fodgænger bevæge sig fra sin bolig til skole, bycenter, S-station m.m. eller i skoven uden at passere den kørende trafik.

Byggeindustrien, 1964

Parkeringsproblemer er største generende by-faktor. Det var fuldstændig elimineret fra start i Albertslund Syd. Der var plads til 1000 biler ved stationen med mulighed for at udvide til det dobbelte.

Billedbladet, 1964

Stort set alle skæringer mellem veje og stier skete i hvert sit niveau ved hjælp af 88 broer og tunneller.

Byplan 05.2004. s.225

Relativ høj bebyggelsesprocent og derfor kort gangafstand til station og center var et af målene. Koncentrationen gav som sidegevinst mulighed for stort grønt område syd for byen.

Arnfred, 1998

Planlægning af de grønne områder

Det stod lokalpolitikere og planlæggere klart, at det drejede sig om selv at skabe den landskabelige kvalitet, man ikke fandt på stedet. Man kunne ikke bygge en by i dette helt interesseløse landskab uden også at skabe de landskabelige kvaliteter, som bør høre til en by. Landskabets mangler blev udbedret med små billige forstplanter, landbrugsgræsser, regnvand og overskudsjord. I den store koncentrerede boligbebyggelse er landskabsgenrerne atriumhaver og 'squares'.

Vestskoven karakter af skov, men i form af en passende blanding af skovbevoksede arealer, lysninger og åbne græsklædte sletter. Rige muligheder for alle former for friluftsliv. De små topografiske forskelle udnyttet som landskabsdannende elementer.

Grænseområdet mellem bevoksning og åbent land blev interessant. Det fik form som skovbryn, overdrev og lette lunde med græs under træerne omgivet af gærde og levende hegn. Nødtvunget plantede man de monokulturelle forkulterer på rad og række, selvom det let ville få et "kunstigt, udansk præg". Vestskoven fik også bjerget "Herstedhøje".

Der eksisterer en vekselvirkning mellem mennesker og deres omgivelser. Natur skal forstås som landskab, og der stilles krav om, at landskabet har en vis oplevelses- og underholdningsværdi.

Byplan 05.2004 s. 226

Landskabet i Albertslund Syd er præget af 1960'ernes menneskeskabte, ensartede og styrede ideal. Med beplantning på række og geled, der ikke har samme bevægelse i det arkitektoniske sprog og tilsyneladende naturlighed som i Galgebakkens landskab.

Byplan 05.2004

Vestskoven vil forøge den københavnske vestegns landskabelige og rekreative værdi og gøre denne egn mere konkurrencedygtig med Nordeggen.

Beboervejledning, uden år

Tanker om grønne områder: Et hierarki fra boligens egen lille have, et torverum fælles med 4-5 andre boliger og de store grønninger til boldspil og skrammellegepladser fælles for flere grupper. Øverste trin i hierarkiet de grønne områder, der omkransede byen. "Byporte" til sammenhængende grønne områder med arrangerede bålpladser, bænke o.lign. ved. Ideen med Albertslund var den tætte sammenhængende by og der udenom et landskab med dybde, som man kunne have glæde af.

Bjerget Høgsbjerg ligger, hvor der var lille terrænbevægelse, som Svensson ville forstærke, når megen jord skulle køres bort, men havearkitekten mere dristig. Skal det være kunstigt, så skal det kunne ses, at det er kunstigt. Flot bjerg med beplantning, som strammer det op. Ifølge Viggo Nielsen ukarakteristisk for det gamle hedelandskab i området.

Film: Knud Svensson

A.S. har stort set kun tilladt bebyggelse på halvdelen af de arealer, der var til rådighed, mens resten udlægges som et sammenhængende ubebygget landskab - Vestskoven. Fremtræder ikke som skov, men som et stort landskabstræk med skovkarakter, en stor lysning i en skov. Store Vejleådalen danner hovedgrundlaget for dette landskab med enge og græsfællede. Skovbeplantningen på toppen af dalens sider. Derved forstærkes terrænets højdeforhold optisk. De indadvendte skovbryn danner landskabsrum, der ikke forstyrres af de omkringliggende bebyggelser.

Fælledeerne tænkt benyttet til uorganiseret sport og leg. Idrætsbaner til organiseret sport blev samlet til et stadionanlæg ved Herstedvester Landsby og Vestskoven. Desuden blev anlagt skolesportspladser bl.a. syd for Albertslund Syd. Overskudsjord fra bygge- og anlægsarbejderne brugt til at danne bakkeformation - en c. 25 m. høj top omgivet på to sider af bueformet ås. Til kælkning og skiløb samt Skt. Hansbål.

Arkitektur, 1969

Inddragelse af miljø- og energiaspekter

Kanalen indgår i byens afvandingssystem som et langt forsinkelsesbassin for regnvand. Planlagt system af soppebassiner, der som et dambrug vil terrassere sig ned mod Store Vejle Å.

Arkitektur 1969

Byen forud for sin tid, da regnvandet blev ledt gennem byen som et identitetsskabende, rekreativt element efter økologiske principper.

Albertslund arkitekturpolitik forår 2008

Kanalen var transportkanal. Der var behov for et separat spildevandssystem og kloaksystem. Det lå i tiden. Ideen opstod først som en idé om et bassin i forbindelse med en forsænket gade med meget grønt, der passerer under Albertslundvej gennem en tunnel for at gøre den mere spændende. Hellere kanal med vand end parkanlæg, som kræver flere m² for at være noget værd. Så opstod bassinet ved rådhuset. Det trækker regnvand på tværs af byen til St. Vejleådal. Opsamlingsbassiner nødvendige. Form som bjerget.

Film: Knud Svensson

Bebyggelsen i Albertslund Syd

Planløsninger for den samlede bebyggelse

Forudsætningen for gennemførelsen af byplanen har ganske enkelt været en industrialisering af byggeriet og et dermed følgende krav om få boligtyper, siger Knud Svensson.

"Højhuslejligheder lagt ned".

Billedbladet 1964

50 hektar stort areal.

Film om Albertslund Syds opførelse

Albertslund er det bedst kendte nutidige eksempel på lav-tæt bebyggelse. Beboelsesheden ligger meget nær det, der er karakteristisk for etageboligområder i hovedstadsområdet og betydeligt højere end i et parcelhusområde. Den organisatoriske struktur er meget lig den, man finder i et etageboligområde. Resultatet er, at Albertslund er lige så velforsynet med fælles anlæg og servicetilbud, som samtidigt opførte etageboligkvarterer. Men alligevel er bebyggelsens standard kun et skridt på vejen mod en mere ideel situation. En af manglerne er enhedernes definitive form. Hver boligenhed er afsluttet, proportioneret over en boligstandard, som allerede var forældet ved bebyggelsens færdiggørelse. Det er en kvalitet ved en bolig, at den kan ændres og vokse. Familiens pladsbehov skifter og velstandsstigningen øger også familiens pladskrav.

SBI 1975, s. 10

Den lave bebyggelse har langt rigere muligheder for tæthed i det fysiske miljø og for en varieret udformning af uderummene, som er forudsætningen for at forme de mere intime byrum, fodgængerstræder og små pladsdannelser end etagehusene, der kræver store bygningsafstande af hensyn til lysindfald og indblik fra genbolejligheder.

SBI, 1975

Bebyggelsens tæthed og vejenes gadeagtige udformning understreger karakteren af by, som kulminerer i centerets butiksstrøg.
Skriver, Arkitekten 1963

I gårdhuskvarterne vil man ikke i så høj grad opfatte de mange enkelt huse som de rum, der dannes mellem husgrupperne: Stierne og pladserne.
Uden kildeangivelse

Mindre udendørs friarealer i tæt-lav bebyggelse, men lettere at disponere over friarealerne, så de får den funktionelt rigtige placering i forhold til boligen, hvorved dens værdi stærkt øges. Også parkeringen kan fordeles bedre, så bebyggelsen ikke domineres af bilpladserne. Større, sammenhængende friarealer må etableres i forbindelse med byplanlægningen af lidt større bydele.
SBI 1975, s.13

Planløsninger for de enkelte enheder

Udformningen af gårdhusene bygger på det princip, at der skal være god afskærmning, også lydæssigt, mod nabohuset og de offentligt tilgængelige udearealer, mens huset åbner sig mod den lille gårdhave. Helt ens orienterede efter verdenshjørnene d.v.s. syd-vest-vestvendte. Rumkombinationerne mere spændende end i traditionelt længehus. Rækkehusenes vinduer på 1.sal vendt mod fælles færdselsareal, så privatlivets fred sikres i haverne.
Arkitektur 1969

Etagehusene formet som lukkede firfløjede anlæg forbundet med enkelte fløje (I-husene).
Arkitektur 1969

Gårdhuse giver gode muligheder for variation i planudformningen, så forskellige familietyper behov kan tilgodeses.
Skriver, Arkitekten 1963

Boliger vendte ryggen mod adgangssiden og åbnede mod privat udeareal. Ønske om frodigt socialt liv, men baseret på frivillighed.
Arnfred, 1998

Gårdhusene opføres i klynger på 3,4 eller 5 huse, bygget sammen på forskellig måde, så der rundt i hele bebyggelsen dannes små åbne pladser, som med en passende variation i beplantning og belægning vil bidrage meget til at give byen et venligt udseende. De enkelte husgrupper er adskilt med 2,5 m brede passager, hvor fodgængerne kan gå helt op til facaderne. Det har derfor været nødvendigt at udforme husene, så de lige som vender ryggen mod de offentlige arealer. Dette har medført, at de facader, der vender ud mod de smalle stier, udføres helt uden vinduer, og de facader, der vender ud mod de åbne pladser, bliver kun forsynet med et enkelt vindue.

Rækkehusene, der er i to etager, sammenbygges i stokke på 5 eller 6 huse. Stokkene er bundet sammen to og to af de private haver, som ligger mellem dem. Til den anden side ligger fælles havearealer med adgangsstier. Alle huse er opbyggede over samme plan. Adskillelsen mellem soverum og de øvrige rum, som de to etager betyder, gør boligen temmelig forskellig fra gårdhuset med dets ret "åbne" plan.
Byggeindustrien, 1964

Gårdhusene åbner sig ind mod gårdhaven og lukker sig mod adgangsarealerne. Lette facadeelementer med meget glas mod haven og tunge, lydisolerende betonvægge

mellem husene indbyrdes og mod stier og pladser understreger dette. To typer: B-type karakteristisk ved at alle opholdsrum vender mod gårdhaven. A-type har også kammer vendende udad. Der er lagt vægt på uforstyrret ophold inde som ude både i rækkehuse og gårdhuse. I rækkehuse er indbliksmuligheden i rummene stærkt reduceret.

Beboervejledning uden år

Gårdhusene fremtræder som en række sammenhængende mure, en del af en bystruktur. Hver enkelt hus observeres ikke, men danner vægge i rummene - i byens rum.

Film: Albertslund Syds opførelse

Det var en stor inspirationskilde at kikke tilbage i historien til græske kolonier på Lille Asiens kyst. Helt regelmæssige efter gritsystem, der først stoppede, hvor terrænet blev for stejlt. Planlagte byer næsten altid meget systematisk opbygget. Stramme linier. Maximal arealøkonomi. I AS skulle der skabes by, der udnyttelsesmæssigt kunne konkurrere med treetages blokbyggeri.

Film: Knud Svensson

Ensartethed og variation

Den monotoni, som er den fremmedes første iagttagelse, føles ikke på samme måde af beboeren, som er fortrolig med de mange små afvigelser fra det skematiske.

Arkitektur 1969

Homogen by med egen karakteristisk arkitektur.

Albertslund Arkitekturpolitik forår 2008

Monotonien oplever man, hvis man vilkårligt går på tværs af byen, men hvis man følger de veje beboerne normalt følger, giver det en vis variation. Når man også først kender sit område, reagerer man på små forskelle, som identificerer.

Film: Knud Svensson

Eget bomærke for hvert kvarter og adresse svarende hertil.

Arkitektur, 1969

Boligstørrelse

Lejlighedstyperne varierer en hel del i udformning, der sikrer differentiering af familietyper.

Arkitektur 1969

Boligkarakter forskellig fra andre forstadskommuner - f.eks. gård- og rækkehuse med et rum mere end normalt i almennyttigt byggeri. Ellers almindeligt med 2½ værelse, men det flytter folk fra, derfor et rum mere. Ellers et pladsproblem. Gård- og rækkehuse var det folk ville have.

Film: Knud Svensson

Hver boligenhed er afsluttet, proportioneret over en boligstandard, som allerede var forældet ved bebyggelsens færdiggørelse. Det er en kvalitet ved en bolig, at den kan ændres og vokse. Familiens pladsbehov skifter og velstandsstigningen øger også familiens pladskrav.

SBI 1975, s. 10

Byggesystemer

Montagebyggeri af forfabrikerede komponenter.

Opført efter Boligministeriets montagekvota. Programmet lagt til rette, så fremstillingen så vidt muligt skal ske som montage på byggepladsen af forudfremstillede og færdiggjorte bygningsdele for derigennem at søge opnået de størst mulige besparelser i medgåede arbejdstimer og materialer og med så høj produktivitet som muligt.

Byggeindustrien, 1964

Materialer

Til hver af de vinkelformede gårdhuse hører en lille gårdhave på 50 kvadratmeter. De oprindelige huse er 92 kvadratmeter store og bygget af tunge betonvægge udadtil og lette vægge indadtil mod gårdhaven. To typer. Pælefundament under husene. Sandwichelementer indvendig armeret med rockwool. Ydersiden af elementet har en let afkostet overflade. Rillefuge - en såkaldt vaskebrætsfuge, låses med en gummistrimmel. Lette tømmererlementer på indersiden. Tagelementer er flade - store plader - trækonstruktioner - overflade i krydsfinér - asfaltpap øverst. Bunden i huset ligger i en afrettet rå jord. Lofter gipsplader. Glatstøbte ydervægge malet med en lys gråhvid vægfarve. Indvendige skillevægge er pladevægge. Køkkenelementer færdige fra fabrik - beklædt med lysegrå plastfolie. Baldakin over indgangsdøren, sorttjæret med belysning over døren, der brænder om aftenen og danner belysningen både i gader og småpladser om aftenen.

Film: Albertslund Syds opførelse

Fællestegnestuen overvejede forskellige løsninger udover eternit med brædder imellem. Bl.a. træbeklædning. Bange for det skulle ende som en bydel af plankeværker og med en masse vedligeholdelse. Derfor opgav man denne løsning.

Drøftelse af hvid puds løsning. Kunne bevare den rolige overflade, som hører med til hele ideen i byen, at husene er ret så anonyme. Ret kostbar, men havde heller ikke den lethed som betonelementer. Husene blev for døde. Manglede den karakteristiske opdeling, som det gamle Albertslund Syd har.

Arnfred, 1998

Beboer: Betonen levede og begejstret for husenes placering og interiører. Nye materialer underlødige. 1979-80 renovering: Eternit blødt. Bindingsværk nærmest som æblekasser spændt sammen. Grimme. Aldrig noget i vejen med udhæng før, så hvorfor nu vinkel på 45 grader?

Film: Byen med de mange tage

Arnfred: Trykimpræneret træ i hvid farve. Eternit ingen vedligeholdelse. (Renoveringen)

Film: Byen med de mange tage

Farver

De engang hvide og visuelt opretstående husfacader blev i 1980 forsynet med en udvendig isolering beklædt med horizontalt liggende hvide eternitplader.

Arkitekten 6, 2006.

De sorte, hvide og grå farver skyldtes et helhjertet ønske fra planlæggernes side om at fremhæve beboernes eget farvetilskud: gardiner, parasoller, havemøbler eller menneskerne selv, "der netop tager sig allerbedst ud på en så klart disponeret farvebaggrund" (Ole Nørgård, 1969)

Byplan 05. 2004

Det blev diskuteret at give husene mange farver i projekteringsfasen.

Film: Knud Svensson

Æstetik

Ikke variationer for enhver pris. Anstrengelser for at variere og give husene individuelt præg kan virke trættende og helhedsbilledet sløvende, fordi der mangler fællestræk, der skal til for at forskellighederne accentueres og bliver interessante. Men kedsomhed skulle undgås. Byen skulle ikke opleves som ophobning af boliger, men som forløb af byrum. Den skulle blive en arkitektonisk struktur, dannet af stræder og pladser. Betonelementerne skulle virke som vægge i de udendørs rum. Denne virkning måtte ikke svækkes af elementtagene, som derfor måtte være flade, så de ikke gjorde sig gældende i 'gadebilledet'. Udformningen af byens rum, deres forløb, inventar, belægning, beplantning de udtryksmidler, der gav pladser og stier deres særpræg. Det homogene præg betød ikke undertrykkelse af beboernes naturlige trang til at give deres huse særlige kendetegn. På rolige facader er det nemt at opfatte selv de mindste signaler af individuel art.

Arnfred, 1998

Generelt om Viggo Møller-Jensen: Målet var ikke at skabe stor kunst, men at sikre velfungerende, menneskevenlige byggerier. I sin professorgerning ønskede han, at de studerende skulle tilegne sig analytisk arbejdsmetode tillige med ydmyghed overfor opgaverne, som skulle forhindre egoistisk kunstnerisk forfængelighed i at skabe ulykker. Det var en pragmatisk og analytisk arkitektur baseret på studier og forskning i såvel byggeteknik som menneskelige proportioner og adfærd, og den påkaldte sig med sin kvalitet og basis i iagttagelser og studier omverdenens opmærksomhed under betegnelsen "Scandinavian empiricism". Han arbejdede også på at industrialisere byggeriet.

Dansk Arkitektur 250 år, s. 158

Produktionsteknikken har krævet en placering af gårdhusene i lange, lige rækker, hvorfor især trafikårene til de kørende virker ret stereotype.

Faber 1977, s.318

Må ikke opleves som en forfærdelig masse huse hobet sammen, men skal opleves som rum, man bevæger sig igennem, nogle små pladser og stræder, der har vægge, som samtidig er husenes vægge og en række gårdhaver, som er folks private område. Man skulle ikke trættes af at tælle huse, men skulle opleve den som et forløb.

Film: Byen med de mange tage

Hvilke æstetiske krav var der til udformning af husene? Bymæssig karakter, senere blev husene skæmmet ved renoveringen. Før vertikal oplevelse, der skulle stoppe øjet.

Film: Knud Svensson

Byggemetoder

Kompliceret projekteringsproces, da man i én proces skulle finde frem til husstørrelser, kvalitetsniveau, fremstillingsproces og montageteknik = en familiebolig til 52.000 kr.

Første renovering: Nærmest tale om at bygge et nyt hus op omkring det gamle, mens beboerne blev boende. Husene fik 'overfrakke' på og taget fik svag hældning. *Kilde?*

Myndighederne stillede krav om montagebyggeri af præfabrikerede elementer motiveret ud fra ønske om at øge byggeindustriens kapacitet, at blive mindre afhængig af faglært

arbejdskraft, mere uafhængige af vintervejr og at få eksperimenteret med nye byggemetoder. Derimod turde man ikke regne med lavere byggepris.

Helt nye byggemetoder i anvendelse.
Arkitekten 8, 1963

Boligministeriet stillede krav om industrialiserede byggemetoder. Valget faldt på tunge ydervægge af hensyn til varmen og lydklimaet, så den enkelte bolig var rimeligt beskyttet i de provokerende tæt byggede huse. Formgivning, der vedkendte sig produktionsmetoden og lod den komme til udtryk. I pionérårene i højere grad nødvendigt at designe og få fremstillet elementer til specifik brug, hvilket hvis rationaliseringsgevinsten skulle hentes hjem, forudsatte produktion af mange ens elementer.
Arnfred, 1998

Fastsættelse af håndværksudgifter pr. hus til max. 52.000 kr. (1963-kroner) indebar, at man var tvunget til at opfinde et system, som kombinerede hensynet til husstørrelse, kvalitetsniveau, fremstillingsproces og montageteknik indenfor denne beløbsramme.

Der skulle skabes et logistisk styringsystem uden adgang til computere for at få alt på plads til den fastsatte pris og tidsramme. Det var en teknisk og styringsmæssig udfordring, som i dag er svær at overskue kompleksiteten i, når man betænker den endnu begrænsede erfaring på området. Det lykkedes at færdiggøre byggeriet til prisen og tiden.

Byggeriet opført med en række konstruktionsdetaljer, som var helt nye for den tid. Nogle af disse detaljer har på det lange sigt vist sig problematiske, hvor gennemgribende renovering er nødvendig.
Arkitekten 06, 2006

Der er ikke gjort noget for at camouflere, at det er montagebyggeri, hverken indefra eller udefra.
Beboervejledning, uden år

Uderum med forarealer og haver

Få velindrettede kvadratmeter lige ved boligerne vil kunne bruges langt mere end de store arealer længere væk. Få kvadratmeter lige ved boligerne kan få en langt mere facetteret anvendelse end større rekreationsarealer, der er sværere at komme til. Men sportsarealer, grønne plæner og byparker kan ikke undværes. Væsentligt, at begivenhederne kan 'flyde' ud og ind af husene, og at opholdssteder og aktiviteter at gå i gang med er for hånden - lige foran husene.
Gehl, 1971/2003

Hegn ved haver. Skulle beboerne bures inde? Man levede endnu i en senvictoriensk tidsalder, hvor der blev lagt stor vægt på at beskytte privatliv. Blikket standset af planker, mens solen kunne gå skråt ned, så det ikke blev surt, som så mange andre plankeværker. Afgrænsning af lille haveområde.
Film: Knud Svensson

Indblik og udblik

Gårdhusene åbner sig mod gårdhaven og lukker sig mod gangarealerne. Også i rækkehusene er indbliksmulighederne stærkt reduceret.
Beboervejledning, uden år

De toetages rækkehuse er orienteret skiftevis mod øst og vest med åbne og lukkede facader af hensyn til indbliksgener fra naboerne.

Faber, s. 318-320, 1977

Atriumhaverne er på de tre sider lukket af bygninger, hvis vinduer vender mod haven eller sidder så højt, at man ikke kan se ind. På den fjerde side er de beskyttet af et højt sortmalet eller tjæret plankeværk. Beklædningen ligger, så ikke en sprække levner mulighed for indblik. Heller ikke rækkehusene i to etager får man lov til at kigge ind i. Indkigsproblemet løst ved at åbne rummene i stueetagen mod havesiden, hvorimod der til gadesiden ud over hoveddøren kun er åbninger i form af et par småvinduer i sekundære rum.

Byplan 05, 2004

Fællesarealer med bl.a. belægning, beplantning, belysning, farver

De små pladsdannelser er søgt varieret, dels i form og dels i beplantning og detaljering af belægninger m.m.

Ankomstpladserne varieret i udformning for at lette orienteringen og identificeringen og for at opfylde forskellige krav til legemuligheder. I rækkehusområdet varieret ved mere bymæssigt præg mod nord og havemæssigt mod byens udkant i syd.

Differentierede belægninger: Kører på asfalt, parkerer på perlesten og går på betonfliser. Udviklet særligt flisesystem af små og store fliser, kantsten, trin, sandkasseelementer etc. Træer af beskeden vækst.

Arkitektur DK, 1969

Beplantninger og belægninger i de små parker og pladsdannelser skaber afveksling og individualitet som skal afbalancere ensartetheden i bygningernes udformning.

Skriver, Arkitekten, 1963

A.S. gjort til prygelknabe af Jan Gehl for tomhed, mangel på komponenter i det offentlige byrum og en agitation for møbler og andet inventar, til at få folk til at opholde sig i uderummet. Midlet af formel karakter, snævre rum med bykarakter som torve og pladser, gader med pullerter og bænke, altså mindre rum med mere indhold, færre biler og trapper. Efterlyste løsninger, der satte menneskelig kontakt højere end solorientering og terrænhældning, funktionalismens orienteringsparadigmer.

Byplan 05, 2004

Byens fælles, udendørs rum skulle ifølge Ole Nørgård være livfulde og genkendelige. De skulle se ens ud, måtte kun adskille sig svagt fra hinanden. Klart definerede funktioner skulle have dertil svarende dimensioner. For hver fem til syv boliger blev der udpeget et lille nærareal, kaldet en square, belagt med betonfliser. Træer med rette stammer plantet i quincunxer blev holdt i en beskeden størrelse. Der blev brugt langsomtvoksende arter. Buske optræder kun i monokulturer. Regnvand fra næsten vandrette pladser ledt til render langs husene. En kanal med opsamlet regnvand på begge sider indrammet af brede fortove og træerækker, ligger som en slags rygrad, der fører fra bebyggelsen ud i landskabet. Ved kanalens udmunding opsamles vandet i kvadratiske soppebassiner, der som dambrug terrasserer sig ned mod det store fritidslandskab.

Byplan 05, 2004

Fællesinstitutioner

Butikker

Til bebyggelsen, som rummer 7000 mennesker, er knyttet et butikcenter, projekteret til at betjene 35.000 mennesker.

Faber 1977, s. 320

Center skulle have bymæssig karakter med boliger. Det skulle forsænkes for at skabe et sammenhængende gangsystem. For stadig at kunne betjenes var der derfor varelager på etage oven over. Torve og gader. Busholdeplads. Ikke mening oprindelig med butikker i to etager. Lokalbetjening med supermarked nærmere end bycenter. Parterreetagen langs kanalgade brugt til mange ting.

Film: Knud Svensson

Erhverv

En forstad til hovedstaden, men ikke en soveby, da tre industri- og værkstedskvarterer sikrer Albertslund rigeligt med arbejdspladser. *Kilde: Beboervejledning. Årstal?*

Herstedøster industricentrum lå i yderzone. Den var ikke en del af planen, da der allerede var en rimelig balance mellem beboere og arbejdspladser med Røde Mølle og FDB. Skabt af konsortium bl.a. ved at de ville bidrage til at realisere Vestskoven. En slags handel.

Film: Svensson

Undervisning

Byen får to skoler, fem børnehaver og vuggestuer.

Billedbladet, 1964

Aktivitetshuse og områder til kultur og sport

Tilknyttet butikcenter er også et aktivitetscenter med bibliotek, restaurant, biografer og mødelokaler.

Faber 1977, s 320.

Albertslundhuset skulle laves af nye indbyggere, som overtog den politiske magt, sådan som det var tanken. Demokratiet virkede også ved, at borgerne satte sig imod en kirke på den tiltænkte plads. Borgene sørgede for kirke.

Film: Knud Svensson.

Offentlige institutioner

Velforsynet med lokale institutioner og butikker.

Beboervejledning. Uden år

I forbindelse med butikcenter og aktivitetscenter findes også rådhus, virkningsfuldt placeret i en kunstig sø.

Faber s. 320, 1977

Oprindelig plan om kirke i Albertslund Syd. Opgivet grundet beboerprotester.

Nielsen, 2008

Det sociale liv

Identitet

Byen har ikke ændret sig efter renovering. Opfattes som by. Ifølge Jørgen Jørgensen, Tagteknisk udvalg, har beboerne fået vaner som knytter sig til byen. Det er påfaldende, at den store ændring af byen ikke ændrer noget ved byen (renovering 1980'erne). Det samme Albertslund. Beboerne er ikke blevet anfægtet. Udtryk for gode vaner og god tilknytning til stedet. Attraktive gode boliger. Godt beliggende i forhold til byen og med grønne områder omkring.

Film: Byen med de mange tag

Undersøgelse viste, at beboere i socialt boligbyggeri følte sig som københavnere og kun boede der midlertidigt, før parcelhus kunne købes. Derfor ikke borgere på stedet. Man ønskede at ændre denne holdning, så identitet som albertslundere. Nødvendigt at gøre noget på kommunalt plan. Demokratiet skal op at stå og plejes. Hvis demokratiet ikke eksisterer på det niveau, eksisterer det ikke.

Film: Knud Svensson

Socialt samspil eller isolation

Inge Eriksen argumenterer for, at forstads miljøets historieløshed netop kan give anledning til et nært sagligt forhold til materialerne og til tæt, engageret samkvem mellem beboerne. (Inge Eriksen er angivet som frivilligt og begejstret tilflytter til Albertslund. Se Inge Eriksen: Natur og identitet. Replik til Buckwald).

Byplan s. 227, 05, 2004.

Beboer: Vigtigt at skabe sammenhold ved beboermøder i forbindelse med renoveringen.

Film: Byen med de mange tage

Demokrati

Etagebebyggelser betragtes ofte som gennemgangslejligheder. Tæt-lav skal fremme fornemmelse af tilhørsforhold og deraf aktiv deltagelse i det lokale sociale, politiske og kulturelle liv.

Billedbladet, 1964

Arkitekten fik chance for at skubbe i retning af boformer, der var mere visionære end de hidtil kendte og harmonerede bedre med drømmen om et samfund, hvis funktioner var gennemsyret af demokrati.

Arnfred, 1998

Johan Fjord Jensens bog Homo Manipulatus sætter spørgsmålstegn ved, hvor langt man kan komme med at tænke (rigtige) tanker på andres vegne - også når det gælder planlægning. Bogen forvarsel om beboerdemokrati, inddragelse af beboerne i planlægningen etc. JFJ peger på, at A.S. er for 'færdig' og derfor mangler udfoldelsesmuligheder for beboerne.

Arnfred, 1998

Knud Svensson udtaler, at målet var skabelse af en bydannelse, som beboerne ville acceptere som permanent opholdssted, fremfor midlertidig opholdssted til de får råd til mere attraktiv bolig. Først derved opstår aktiv bosætning og deltagelse i det lokale samfundsliv.

Arkitekten 06, 2006

Beboerinvolvering i forbindelse med projekteringen af renoveringen. Skriftlig kontakt til beboerne, desuden løbende møder med repræsentanter i tagteknisk udvalg. Appelmulighed. I byggefasen: Byggeudvalg - faste repræsentanter plus repræsentanter fra kvartererne med løbende udskiftning. Møder én gang om måneden. Byggeudvalg - appelmulighed. Skriftlige informationer til beboerne bl.a. tegneserieplakat.

Film: Byen med de mange tage

Beboer: Vigtigt at skabe sammenhold ved beboermødet i forbindelse med renoveringen.

Fordel at det var en lille kommune. Man kunne tale med rådhuset, selvom man ind i mellem skændtes. Sværere med KAB, som havde sin administration et helt andet sted og relationer og problemer, som var anderledes end i Albertslund.

Film: Byen med de mange tage

Legemuligheder

Legemuligheder tilfredsstilles både ved småbørns legepladser i boligens nærhed og de større børns i større afstand. Tilstrækkeligt med børneinstitutioner. Tryghed for den kørende trafik.

Kælkning og skiløb på bakke syd for A.S.

Planlagt fire skrammelegepladser, men foreløbig kun én. *Kilde: Arkitektur 1969.*

Beboersammensætning

Beboersammensætning, dels folk, der er kommet til at bo her ved en tilfældighed, andre med vilje. Særlig egnet til børn. Mange unge mennesker fra starten. Børnene etablerede kontakter, de voksne lærte også hinanden at kende. Vilje til fællesskab. Vanskelighed ved at finde ud af, hvad det skulle være. Prøvede fællesskab med græsslåmaskiner, men ikke så nemt at administrere i det daglige. Ventede på det, som kunne samle folk. Det kom med aktionerne. Første aktion mod huslejestigninger i 1966 - fordobling af huslejer - førte til lex Albertslund. Rentesikringsordning. Siden tagrenovering med nye facader på.

Film: Byen med de mange tag

Fra midten af 1960'erne mange aktive mennesker i AS. Gårdhusene med haver og et ekstra rum gjorde, at familierne var ældre som familier betragtet end normalt i nyt almennyttigt byggeri. Uhyre selvcentrede. Krævede bl.a. mange skoler. Resultatet blev siden alt for mange skoler.

Film: Knud Svensson

Beboernes opfattelse af Albertslund Syd

Tagsagen i 1970'erne. Deponeringsaktion. Hjælp gennem byggeskadeloven. Dog huslejestigninger.

"Indbyggerne hævder, man hurtigt vænner sig til konformiteten"

Billedbladet, 1964

Beboerne er overvejende positive for A.S.'s miljøkvaliteter, mens folk udefra anlægger en temmelig ensidig visuel bedømmelse, der konkluderer i udtryk som monoton, trøstesløs og fremmedartet. I fagkredse hyppigst uforbeholden anerkendelse af A.S. som enestående forsøg på at udforme bomiljø, der drager størst mulig fordel af ny teknisk formåen, viden om miljøkvaliteter og interesse for beboerne. Målsætningen gået videre end de teknisk/økonomiske krav.

Beboerne overvejende tilfredse med hustypen, men utilfredse med størrelsen.
Arkitektur DK, 1969

Malene Hauxner (professor i landskabsarkitektur) om Albertslund Syd og Galgebakken:
"Jeg har selv nydt en pionertids begejstring. Vi kunne udfolde os som i en parcelhushave med bylivets sociale glæder tæt på. Mine børn er vokset op med øjenkontakt med deres naboer. De har haft mulighed for at kravle og stavre på besøg hos hinanden og cykle til børnehaven, fritidshjem og skole på egen hånd. Grundet Albertslund Kommunes trafikpolitik havde vi betingelser, som på godt og ondt ikke tilbydes børn og forældre i dag".

Byplan s. 229, 05, 2004

"Byens indbyggere hævder, man hurtig vænner sig til konformiteten" i Albertslund Syd.
Billedbladet, 1964

Omverdenens vurdering af Albertslund Syd

Ekstern kritik: Helt forfejlet at umyndiggøre folk ved at putte dem ind i så ens huse, udtalte Politikens chefredaktør, arkitekten Hakon Stephensen. Udtryk for en gryende kritik af det formynderiske i velfærdsstaten.

Arnfred, 1998

Ekstern kritik: Araberhusene/araberbyen.

Albertslund Kommune 1974-85

Udenforståendes vurdering, at miljøet er for definitivt, at det ikke rummer tilstrækkelig med muligheder for, at beboerne selv kan tilføre det visuelle miljø en nuancering og et særpræg. Sammenligner man med samtidige etagehusbebyggelser er Albertslund Syd dog langt mere varieret. Stadig nye bybilleder, ofte meget karakterfulde, hvilket skyldes, at de klare bygningsformer lader variationer i beplantning, terrænspring og belægninger fremtræde tydeligt.

Arkitektur, 1969

Kritisk beskrivelse i uddrag: Dyster stilhed. Firkantede hvide husfacader i endeløse rækker. Konformitet. Ensformighed. Snorlige brolagte gågader. Næsten uden mennesker. Græs og nyplantede træer med strittende grene. Men ingen fugle. Trist og uvenlig. Endnu. Uden charme. Uden synlig individualitet. Intet til at bryde monotonien. Endnu. 486 nøjagtig ens sammenbyggede vinkelhuse. Praktisk talt alle ens udstyret. En lille plet på ganske præcis 7,20 gange 7,80 meter. Bliver den med al sin arkitektoniske perfektionisme en kreativ ramme om et samfund? Meningerne er delte, men de fleste tror det. Der må ses mere på det almene vel end på de individuelle krav til boligforskellighed og udseende, siger forkæmperne. Vi må stille mod at bygge mange og billige kvalitetsboliger, der tilgodeser massernes behov. Midlet er det industrialiserede byggeri.

Modstanderne mener, vi når langt ud på det arkitektoniske overdrev, hvis vi overlader det til ganske få at tegne og planlægge hele byer. Resultatet bliver uvægerligt kedeligt ensartet og det har aldrig virket humørfremmende. Det har derimod en tilpas afdæmpet individualitet, og den vil man sikkert komme til at savne i den syntetiske og præfabrikerede by.

Kun tre boligtyper i en by til 8.000 mennesker finder skeptikerne er for lidt.

Billedbladet, 1964

Historien

Albertslund Syd som eksperimentelt projekt

Staten ejede Albertslundgården, som man købte plus stribe af husmandssteder, som også blev opkøbt. Kommunegrænsen blev ændret af hensyn til planlægningen.

Film: Knud Svensson

Skelsættende og nyskabende social boligbebyggelse med høj kunstnerisk standard.

Akademirådet

Fællestegnestuen ikke på forhånd bundet af formidealer, men indstillet på at arbejde praktisk med opgavens utraditionelle politiske, sociologiske og konstruktive/økonomiske præmisser.

Første gang tæt-lavt boligområde opført som montagebyggeri. Også boligbyggeriet måtte underkastes rationalisering og industrialisering. Opgave for den socialt engagerede arkitekt.

A.S. prædikament eksperimentbyggeri. Misforståelse. Eksperimenter laves for at få klarhed over forhold udenfor erfaringens felt, men Fællestegnestuen eksperimenterede ikke med hundredevis af boliger.

Planlægnings- og projekteringsprocessen havde fra de overordnede træk til mindste detalje formet sig som et inspirerende stafetløb i en atmosfære af konsensus mellem alle parter om mål og midler. Alligevel skulle det give stof til et opgør med troen på planlægningens velsignelser.

Arnfred, 1998

For første gang her i landet gennemføres en større boligbebyggelse med etplanshuse og rækkehuse af færdige elementer. Kravene i boligministeriets "montagecirkulære" af 30. marts 1960 har været en af projektets vigtigste forudsætninger. Den rationaliserede, utraditionelle byggemåde har givet anledning til en række ny konstruktioner, som her anvendes for første gang.

Beboervejledning, uden år

Albertslund skulle blive en idealby med ca. 10.000 indbyggere - og Københavns første satellitby af samme slags som Londons New Towns. Planen var udarbejdet som et gitter ligesom en af gromerne anlagt by. Interessen for romersk boligkultur er af gammel dato og oldtidens boligformer har gang på gang inspireret til nye former.

Albertslund er på 20 år blevet en velfungerende by med al tænkelig bymæssig service.

Målet for disse bebyggelser (A.S., Galgebakken, Hyldepældet og Gadekæret) har været at skabe et menneskeligt fælleskab, og landsbysamfundet står som det tabte paradys. I tæt-lav bebyggelsen har man villet genskabe noget af den solide tryghed, som man mener var til stede for længe siden i disse miljøer. Ingen husker det meningstyranni og den indskrænkethed, som også trivedes ved gadekæret.

Jørgensen, s. 193-194, 1979

Albertslund Syd havde samme grad af selvforsyning, samme størrelse og benyttede som Høje Gladsaxe et industrialiseret produktionsapparat, men forbilledet var Middelhavets tætby, 'kasbaen', der var blevet introduceret i bebyggelsesplanen til Åtoften og Nivåvænge. Mens Høje Gladsaxe var en knejsende slutsten på den teknokratiske funktionalisme, på boligen som maskine, rummede A.S.s intime tætby en række træk, der senere skulle blive kendt under begrebet tæt-lavt boligbyggeri. Det var Fællestegnestuen, der forestod A.S., og denne tegnestue blev den mest eksperimenterende op gennem

70erne med bebyggelser som Flexibo, Farum Midtpunkt og Solbjerg Have, der hver især repræsenterer en fornyelse, men også en akkumulation af erfaring eller empirisk tilgang til arkitekturen, om man vil.

Dansk Arkitektur 250 år, 2004

Albertslund Syd var som byplan nyskabende ved at være elementbyggeri, helt nyt trafiksystem og ved kanalen tværs gennem byen. Mest banebrydende var det, at man standsede tendens til at opføre lejeboliger som etageboliger.

Albertslund Kommune, 1974-85

Det er indenfor det lavere boligbyggeri, at væsentlige boligmæssige nydannelser er sket indledt med Albertslund-bebyggelsen. Bebyggelsesplanen udarbejdet med en tilnærmelsesvis adskillelse mellem kørende og gående trafik. Hoved-fodgængervejen, der leder til butik- og kulturcentret, går langs en kunstig kanal, der giver området dets særlige karakter. Produktionsteknikken har krævet en placering af gårdhusene i lange, lige rækker, hvorfor især trafikårene til de kørende virker ret stereotype, men de tværgående smalle bolig-gader, afgrænset af hvidkalkede vægge og gårdhavernes sortmalede plankeværker, er hyggelige at færdes i.

Faber: 1977, s. 318

Marius Kjeldsen, direktør i Boligministeriet:

Mangel på boliger efter krigen nødvendiggjorde noget nyt væk fra det håndværksprægede byggeri, som ikke kunne klare efterspørgslen, til det industrialiserede byggeri - hidtil væsentligst etagebyggeri. Behov også for lavt byggeri - Albertslund oplagt. Eksperimentet ikke forløbet som forventet, men ikke oprindelig kalkuleret med risiko. Skabt på grundlag af den viden, man havde. Fremtidig også overraskelser, forhåbentlig mindre og mindre. Også byggesjusk.

Film: Byen med de mange tage

Svenssons drøm: At fordele opgaven på mange arkitekter for at undgå monotonien i andre montagebyggerier. Boligministeriet stillede dog krav om montagebyggeri og én tegnestue. Svensson ønskede derfor både gård- og rækkehuse plus mindre del som etagebyggeri. Mangel på murersvende. Lige efter krigen opførtes 25.000-30.000 boliger, men behov for over 50.000 boliger om året. Derfor industrialisering. Fundamentet skyldtes et trængt budget. Utraditionelle løsninger og entreprisegrænser ved byggeriet.

Film: Knud Svensson

Albertslund Syd - historie

Huslejestigning pga. kurstab i forbindelse med i finansieringen fremkaldte kort efter indflytning et oprør, som endte i folketingets Lex Albertslund om rentesikring.

Arnfred, 1998

Albertslund Syd. Indflytningsår 1965.

Danmarks Arkitektur

1974 problemer med tage. Tagrenovering nødvendig. En tredjedel af tagene måtte udskiftes. Støtste sag i AKs nyere tid. Ønske om at holde lejerne skadesløse. Resultat: deponeringsaktioner. I 1978 "lex Albertslund" - byggeskadeloven. Alligevel huslejestigninger.

Albertslund Kommune, 1974-85, 1985

Albertslund-bebyggelsen indledtes med 1000 gårdhusboliger, 550 2-etagers rækkehuse og 625 lejligheder i 3-etagers kvadratiske karréer. Planen udarbejdet for Københavns Almindelige Boligselskab af Fællestegnesteuen ved Viggo Møller-Jensen, Tyge, 8 Mogens J. Pedersen og Ole Sørensen, Havearkitekt er Ole Nørgaard. Knud Svensson udarbejdede bebyggelsesplanen.

Faber, s. 318, 1977

Den lave og tætte bebyggelsesform, adskillelsen af kørende og gående trafik og omsorgen for nærmiljøets udformning afspejler efterkrigstidens nye holdning til det fysiske miljø. Det er de sociologisk betonedede hypoteser om de fysiske omgivers betydning for menneskets trivsel, der er det nye idéindhold. A.S. et hurtigt og beslutsomt skridt mod nye og bedre byformer.

Arkitektur DK, 1969

Kvindelig beboer: Ikke kvinderne, der ledede kampen - i hvert fald ikke på overfladen - trak det tunge læs i baggrunden.

Politiske beboeraktioner blev opfattet som venstrefløjens, hvorfor mange beboere trak sig ud.

Film: Byen med de mange tage

Politisk velvilje i kommunen til begge sider til projektet. At det lykkedes, skyldtes de mennesker, som ville og kunne samarbejde og tidspunktet.

Film: Knud Svensson

Albertslund Syd i en større sammenhæng

Albertslund Syd indgår sammen med Nyboder, Lægeforeningens boliger og Bakkehusene i en række skelsættende, socialt betonedede boligbebyggelser af høj kunstnerisk standard"

"Albertslund Syd fremtræder ved sin konsekvente virkeliggørelse af avancerede byplanteoretiske og bygningsteknologiske idéer som periodens mest markante boligbebyggelse. Bebyggelsens arkitektur hævder sig på internationalt plan".

Akademirådet

Artikler i flere udenlandske tidsskrifter om Albertslund Syd.

Albertslund Kommune, 1974-85, 1985

Albertslund Syd vil få en originalitet og arkitektonisk kvalitet, der vil placere den i særklasse, hvor dansk boligbyggeri ikke har været repræsenteret i mange år.

Arkitekten, 1963

Albertslund Syd vakte opmærksomhed langt uden for Danmarks grænser. Albertslund Syd fik mange besøgende: Politikere, journalister, boligfolk og almindelige turister. Nogle så trafiksystem, andre grundig planlægning af hvert enkelt hus eller udendørsmiljø med over 100 små torve.

Albertslund Kommune 1974-85, 1985

Litteratur- og filmliste - Albertslund Syd

Artikler og bøger

Akademirådet, ??

Albertslund viser vejen mod fremtidens byggeform: Art. I Bolig nr. ?, 1964.

Albertslund Syd: Art. i Fagets Røst, nr. 6, 1965.

Albertslund: Art. i Kooperationen. Nr. 2, 1965.

Albertslund Syd, Deponeringsplakat og opstandelseskirken i Albertslund Syd. Artikler i Albertslund 1974-1985. Udg. af Albertslund Kommune 1985.

Albertslund Syd. Gårdhuse og rækkehuse. Præsentationsmateriale uden år.

Albertslunds Arkitekturpolitik. Forår 2008.

Arkitektur DK, 1969.

Arnfred, Tyge: Fællestegnestuen. Et arkitektværksted. Kbh. 1998.

Balslev, Torkild: Albertslund, den hvide by med hygge. Art. i Billedbladet 22.1.1971.

Beboervejledning for gårdhuse og rækkehuse. Albertslund Syd. Uden år

Beplantningsvejledning. Albertslund gårdhuse. Uden år

Busekist, Torben: Albertslund. Art. i Billedbladet 11.12.1964.

Byggeindustrien : Albertslundplanen. Art. 1961.

Byggeindustrien: En gruppebebyggelse som montagebyggeri. Art. s. 106-111, 1963.

Byggeindustrien: Tagkonstruktion. s. 734-738, 1964.

Byggeindustrien: Albertslund Syd. Teknisk projekt til gårdhuse og rækkehuse. Særtryk af artikler, 1964.

Byggeindustrien: Etagehusene i Albertslund Syd. Art. s. 550-552, 555, 1967.

Dansk arkitektur 250 år, 2004.

Den hvide by. Ris og ros til boligen. Berlingske Tidende. Tillægget Fri. Uden år.

Dirckinck-Holmfeld, Kim: Velfærdsfesten. Art. i Dansk Arkitektur 250 år, Kbh. 2004.

552 rækkehuse skal renoveres i starten af 2009. Art. i Albertslund Posten 18.4. 2007.

Faber, Tobias: Dansk Arkitektur. Arkitektens Forlag, København 1977.

Fra land til by. Erindringer fra det gamle Herstederne og det nye Albertslund. Udg. af Lokalhistorisk Samlings Venner, Albertslund 1995.

Gehl, Jan: Beboernes Albertslund. Art. i Boligen 4, 1965.

Gehl, Jan, m.fl.: Albertslund. En gennemgang af Albertslund. Art. i Landskap, Årg. 50, s. 33-39, 1969.

Gehl, Jan m.fl.: Beboernes Albertslund. Art. i Boligen, 4, 1969.

Gehl, Jan: Livet mellem husene. Udeaktiviteter og udemiljøer. (1. udg. 1971)5. udg. Kbh., 2003.

Hartlund-Nielsen: Den syntetiske by og de første indbyggere. Art. i BT 4.3.1964.

Hel by udbudt i licitation. Dagbladet, Notits 25.1.1963.

Herstederne. Arbejderbo 1941-66, s. 186-187.

Hemstra, Gitte og Ingelise Trolle m.fl.: Kanalen. Art. i Albertslund 1986-1989. m.fl., Albertslund 1989.

Her startede byen. Art. i Albertslundposten. Særudgave august 1991.

Jantzen, Erik B. og Torben Kirstein: Tæt-lav udvikling. Sammenfatning af SBI-rapport 133 - Albertslund syd og 10 nye bebyggelser. Uden år.

Jensen, Johan Fjord: Homo manipulatus. Essays omkring Radikalismen. s. 186-193 1966.

Jørgensen, Lisbeth Balslev: Danmarks Arkitektur. Enfamiliehuset. Kbh. 1979.

Kjeldsen, Marius: Industrialized Housing in Denmark. Kbh. 1976.

Klint, Svend: Montagebyggeri fra 60erne og 70erne - værd at bevare? Art. i Arkitekten 06, Kbh. 2006.

Knudsen, Henry: At bo i Albertslund. Art. i Byplan nr.?, 1969.

Matthiessen, Christian Wichmann: Nogle københavnske boligkvarterer. Art. i Kaskelot. nr. 28, 1977.

Naturlig eller unaturlig natur.:landskabet i og omkring Albertslund Syd og Galgebakken: art. i: Byplan 05, november 2004.

Nielsen, Hans: De fattigere bliver fattigere og de rige bliver rigere. Interview med borgmesteren Art. i Boligen, nr. ?, 1964.

Rammerne lagt for renovering af Syd. Art. i Albertslund Posten 28.2.2007.

Rejsegilde på pladser til alt og alle. Art. i Albertslund Posten 30.5.2007.

Start på en ny fremtid for Syd. Art. i Albertslund Posten 25.7.2006.

Skriver, Poul Erik: Albertslund. Art. i Arkitekten 8, Kbh. 1963.

Skriver, Poul Erik, m.fl.: Moderne dansk arkitektur. Kbh. 1967.

Städtebau. Protest gegen das Hochhaus: Art. i Schöner Wohnen. Nr. 5. s. 216-225, 1967.
Svensson, Knud: En ny by i Københavns vestegn. Art. i Arkitekten nr. 11, 1976.

Sørensen, Henning: Albertslund i tusind år. Albertslund 2000.

Syv nye aktivitetspladser i Syd til april. Art. i Albertslund Posten 7.2.2007.

Tæt lav - en boligform. Eksempelsamling udarbejdet af en arbejdsgruppe. Statens Byggeforskningsinstitut, SBI-rapport 75, Hørsholm 1971.

Tæt lav - en boligform. Planlægning udarbejdet af en arbejdsgruppe. Statens Byggeforskningsinstitut, SBI-rapport 77, Hørsholm 1971.

Tæt lavt byggeri er godt - men kan blive bedre. Art. i Boligen 5, 1982.

Udestuen må lade livet for Masterplanen. Art. i Albertslund Posten 27.10.2004.

Waal, Allan de: Trafiksikre børn i bilvenlig forgængerby. 6 nye boligbyer rundt om i verden. Albertslund, Danmark (1). Hjemmet nr. 42, 1968.

Ørum-Nielsen, Jørn: Længeboligen. Om langhuse, længehuse, huse på række og rækkehuse. Art. Uden år

Film og lyd

Ældre materiale foreligger overspillet til DVD eller CD på Lokalhistorisk Samling i Albertslund

Gårdhuse i Syd - fra udgravning til færdigbyggeri. Af Dirk Brüel (1960'erne?) (V43)

Film om Albertslund fra 1960'erne. (V95)

Knud Svensson - interview (Efter hans fratræden som leder Albertslund Syd kontoret) (V56).

Byen med de mange tage - om renovering af Albertslund Syd og Vest. Instruktion af Morten Arnfred. Produceret af Det Danske Filmstudie. (1980'erne?) (V41)

Byggepladsen Albertslund (V76).

CD Lyd - Albertslund sange

CD Lyd - Dorte Liljensøe 'En by i Danmark'

DVD nr. 43 og 44 samt Svensson 16 min film og video Kaj Hansen

DVD nr. 76 1962.1975 'Byggepladsen Albertslund' 27.13 min. Erik Elias Film

Ekstra materiale fra aktive lokalhistoriskinteresserede borgere

Fra lokalhistoriker, Kurt Bach (43646390):

2002/2003 Miraklet Albertslund; Egne erindringer for perioden 1945- ca 1990 foredrag med billedmateriale

2005 Kongsholmskolen – skolestart 1965, Initiativtager og medskribent til en skoleberetning. Medtaget i forkortet udgave i ” Glimt fra Albertslunds historie 2005”

Claes Johansens essays om Albertslund ”I mørket bag min albue”. Her ligger noget af forståelse for og indsigten i det Albertslund, som vi kender i dag.

Fra lokalhistoriker Ole S. D. Hansen (43649741)

SFI rapport lavet slut 1960´erne-start 1970´erne; Beskriver hvorfra de første tilflytterne til AS kom fra (geografisk og socialt) Indeholder statistik.

Jørgen Tarper Lassen (social demokrat) var ledende i Lex Albertslund. Boede ved Broggårdsplads. Han var også meget aktiv i vejsagen (lukning af Vridsløsevej) og i togsagen – at få de røde toge til at blive på Høje Tåstrupbanen.

Niels Laursen er en god kilde til Lex Albertslund Sagen

Lis Rasmussen boede i elefantens kvarter. ved alt om det sociale klima i AS. Var socialrådgiver og senere social udvalgsformand.

